

Katarzyna Staszak-Kuźma

Sprawozdanie z konferencji "Filozofia zrównoważonego rozwoju" : Warszawa, 17 listopada 2011

Studia Ecologiae et Bioethicae 10/2, 115-121

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KATARZYNA STASZAK-KUŹMA
Instytut Ekologii i Bioetyki, UKSW, Warszawa

Sprawozdanie z konferencji
Filozofia zrównoważonego rozwoju
Warszawa, 17 listopada 2011

W dniu 17 listopada 2011 roku, w Instytucie Ekologii i Bioetyki Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt.: *Filozofia zrównoważonego rozwoju*. Konferencję otworzył Dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej prof. UKSW dr hab. Jan Krokos, a pierwszą sesję prowadził prof. dr hab. Józef M. Dołęga oraz mgr Michał Latawiec.

Pierwszym prelegentem był prof. UWM dr hab. Zbigniew Hull, który wygłosił wykład pt.: *Ochrona środowiska a idea zrównoważonego rozwoju*. Ochrona, środowisko, przyroda i idea zrównoważonego rozwoju to nazwy, które naturalnie weszły do codziennego języka. Jednak ludzie różnie rozumieją te terminy zarówno jako: wszystko co jest, bez wyodrębniania centrum; jako otoczenie; jako zbiór będący w relacji przestrzennej między tym co jest (otoczeniem) i tym co je otacza; czy jako coś co jest zrealizowane w stosunku do jakiegoś przedmiotu lub podmiotu. W ujęciu szerszym środowisko to całość rzeczy i zjawisk występujących we wszechświecie.

Pojęcie ochrony środowiska często utożsamiane jest z ekologią. Wynika to z faktu, że wiedza ekologiczna leży u podstaw i stanowi wyjście do działań z zakresu ochrony środowiska. Ekologia odnosi się do wszystkich interakcji i relacji panujących w świecie, również tych z udziałem człowieka. Powszechniejsze dla ochrony przyrody jest po-

dejscie antropocentryczne niż biocentryczne (ekologia głęboka). Ze względu na to powstały różne etyki ochrony środowiska.

Problematyka ochrony środowiska stała się przedmiotem sporów etycznych, antropologicznych, filozoficznych i politycznych. Również koncepcja zrównoważonego rozwoju jest różnie rozumiana. Nie odróżnia się pojęcia wzrostu od pojęcia rozwoju. Często wyrażenie to pełni rolę ozdobnika. Związki z ochroną środowiska sięgają daleko, co narzuca potrzebę kompleksowego spojrzenia na to zagadnienie. Pole problemowe filozofii zrównoważonego rozwoju wykracza poza filozofię środowiskową. Oferując projekty przewyżczenia kryzysu ekologicznego ochrona środowiska jest praktycznym działaniem, natomiast zrównoważony rozwój pozostaje w sferze idei, niespełnionych wizji.

Kolejnym prelegentem był o. dr Stanisław Jaromi, który mówił o idei zrównoważonego rozwoju. Wykład był zatytułowany *Koncepcja zrównoważonego rozwoju – analiza filozoficzna*. Termin „zrównoważony rozwój” jest stosunkowo młody pojawił się około 40 lat temu. Filozofia praktykuje metaprzmiotowe podejście i preferuje dystans czasowy do zajmowania się określonymi zagadnieniami. Pojęcie „zrównoważonego rozwoju” ewaluowało w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku gdy związane je z bioróżnorodnością. Prelegent porównał dwa podejścia do idei zrównoważonego rozwoju, ujęcie Kuna i von Bertalanffy’ego. W trakcie wystąpienia zwrócił uwagę na dwa filary zrównoważonego rozwoju: równy dostęp do środowiska oraz troskę o trwanie środowiska a dokładniej minimalizację stref ubóstwa. Dobro człowieka stanowi główny cel zrównoważonego rozwoju i wynika z potrzeb, które są niezbędne do życia człowieka. Często konsekwencją działań ludzkich jest pogłębianie kryzysu ekologicznego. Wynikiem tego jest podział świata na biedę i bogactwo. Środkiem zaradczym powinna stać się edukacja ekologiczna.

Obecny kryzys gospodarczy może być wynikiem braku działań według zasad zrównoważonego rozwoju w sferze ekonomii, polityki i etyki na poziomie społecznym i indywidualnym, co omówił prof. dr hab. Włodzimierz Tyburski w referacie na temat *Ekoestetyka a zrównoważony rozwój*. Pojęcie ekoestetyki łączy sferę ekologii z estetyką. Określa je zjawisko synergii piękna i ekologii. Piękno łączy świat natury i czło-

wieka oraz decyduje o ich zbliżeniu. Sama ekoestetyka pojawiła się jako odpowiedź na kryzys ekologiczny. Z naukowego punktu widzenia ekoestetyka jako dyscyplina ma dwie funkcje. Pierwsza teoretyczno-poznawcza to wiedza filozoficzna, a dokładniej przekonanie, że poznanie świata wypływa z piękna natury, oraz jest związane z fenomenem piękna natury. Druga praktyczno-edukacyjna to wrażliwość estetyczna, która efektywnie może wspomagać edukację i rozwój świadomości ekologicznej. Ekoestetyka bliska jest biocentrycznej wizji świata, w tym ujęciu przyroda jest pojęta autonomicznie. Natomiast sztuka ekologiczna nawiązuje do przeszłości, ale jest zjawiskiem nowym. Jest to artykułacja nowych znaczeń. Rozwija wrażliwość estetyczną odbiorcy.

Ekoestetyka zajmuje się także przestrzenią zurbanizowaną, która oprócz walorów funkcjonalnych ma walory przyrodnicze poprawiające jakość życia. W warunkach środowiska zurbanizowanego ważnym elementem jest edukacja przestrzenna, która stanowi ważną część edukacji dla zrównoważonego rozwoju. Pozwala na właściwe ocenianie otoczenia miejskiego i aktywnie formuje postawę wobec tego środowiska oraz otaczającej rzeczywistości. Efektem takiej edukacji jest połączenie postawy proekologicznej z postawą estetyczną. Wysoką jakość życia można osiągnąć poprzez uzyskanie wysokiego stopnia zharmonizowania aspektów gospodarczo ekonomicznych, estetycznych życia i związane jest to z mieszkaniem w estetycznie wartościowym środowisku.

Kolejny prelegent dr Mariusz Ciszek przedstawił referat na temat *Bezpieczeństwo ekologiczne i rozwój zrównoważony w aspekcie Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2007 roku*. Wyróżnił on dwa aspekty bezpieczeństwa ekologicznego: negatywny polegający na usuwaniu zagrożeń oraz pozytywny, który zakłada refleksję nad działaniami i zapobieganie zagrożeniom. Zagrożenia ekologiczne budzą niepokój na różnych szczeblach: w ekologii, ochronie środowiska, polityce, filozofii, ale także na szczeblu bezpieczeństwa narodowego. Bezpieczeństwo ekologiczne to pożądaný stan środowiska naturalnego wolny od zagrożeń. Natomiast bezpieczeństwo narodowe to proces umożliwiający rozwój państwa oraz realizacji jego celów. Polityka bezpieczeństwa Państwa Polskiego w latach 1999-2000 nie brała pod uwagę zagrożeń

ekologicznych, głównie miała podejście militarne. Dopiero w 2007 roku zaczęła uwzględniać inne aspekty, w tym: bezpieczeństwo ekologiczne, ale także zewnętrzne i wewnętrzne, militarne, obywatelskie, społeczne, ekonomiczne oraz informacyjne. Podniesiono rangę środowiska naturalnego i jego ochrony. Uznano, że ochrona środowiska przed katastrofami o przyczynach antropogenicznych jest ważnym celem strategicznym. Koncepcja strategii bezpieczeństwa narodowego zakłada podejście holistyczne. Dlatego też postulatami Strategii Bezpieczeństwa Narodowego są: akty prawne, które winny być bardziej zrozumiałe, plany ewakuacji ludności i aktywnej edukacji ekologicznej społeczeństwa. Z upływem czasu bezpieczeństwo ekologiczne zostało docenione i dowartościowane.

Wystąpienie dr Andrzeja Świderskiego na temat *Bezpieczeństwo ekologiczne współczesnego człowieka w filozofii zrównoważonego rozwoju. Bioelektroniczne implikacje*.

Dr Świdorski rozpoczął swoje wystąpienie od przypomnienia fragmentów wypowiedzi prof. Sedlaka takich jak:

„...jestem detektorem Boga i przyrody. To nadaje niebywały sens mojej egzystencji”

„Świadomość jest znaczącym czynnikiem dla określenia stanu zdrowia, normy, patologii, dynamiki życia i wpływu na rozwój tkanki. To są znaczniki energetyki bioukładu, a nie jego zdolności poznawczej”

„Świadomość w żywym układzie jest przejściem od jednego stanu energetycznego do innego stanu zmienionego pod wpływem przyjętej informacji drogą zaburzenia procesów elektronicznych w kwantowym łańcuchu życia” – cytowane za Prof. Włodzimierzem Sedlakiem

Prelegent przedstawił za pomocą tych cytatów przedstawił koncepcję, iż postawa jednostki to emocjonalne poznanie, a środowisko jest integralną częścią ustroju. Wyniki badań klinicznych nad lękiem dowodzą, że jest on wyzwaniem, pod jego wpływem następuje przejście z jednego stanu energetycznego do drugiego. Lęk powoduje zachowanie impulsywne i wzmaga negatywne reakcje takie jak na przykład: nadwrażliwość i brak zaufania. Ważnym czynnikiem zakłócającym poczucie bezpieczeństwa są gry komputerowe, wprowadzające w inny wymiar i inny rytm niż rzeczywistość. Dlatego też celem bezpieczeń-

stwa ekologicznego jest przywracanie podmiotom w środowisku ich celów pierwotnych wobec projektu życia.

Kolejny wykład pt.: *Czy technologia GMO sprzyja rozwojowi zrównoważonemu?* wygłosił dr Dariusz Liszewski. Prelegent omówił, czym jest technologia uzyskiwania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz priorytety zrównoważonego rozwoju. Wśród nich należy wymienić: społeczną akceptację koniecznych zmian do wdrożenia zrównoważonego rozwoju. Ważnym elementem konstytutywnym zrównoważonego rozwoju jest trwałość ekologiczna.

Uzasadnieniem rozwoju tGMO jest to przede wszystkim zysk firm biotechnologicznych, które sprzedają nowy „atrakcyjny produkt”, pozwalający producentom żywności na zwiększenie produkcji. Technologii GMO towarzyszą liczne kontrowersje jak na przykład dotyczące: bezpieczeństwa żywności, ponieważ nie ma żadnych bezspornych danych wskazujących na to, że produkty GMO są inaczej przyswajalne przez organizmy zwierząt i ludzi; zagrożenia środowiska są porównywane z wielkoobszarową, przemysłową produkcją żywności; pojawienie się super chwastów bo uprawa odmian GMO prawdopodobnie przyspiesza proces powstawania super chwastów; czy koegzystencji, która nie jest możliwa, strefy buforowe nie są dostosowane, a izolacja jest praktycznie nie możliwa. Wszystko to powoduje, że zagrożenie związane ze skutkami społecznymi, takimi jak: zagrożenie wolności obywatelskich i swobód gospodarczych, sprzyja koncentracji kapitału co może powodować uzależnienie ekonomiczne i polityczne, ograniczenie prawa do informacji konsumenckiej, a zatem wolności wyboru, przyspieszenie procesu zaniku tradycyjnych kultur wiejskich, obniżone bezpieczeństwo żywnościowe, lekceważenie demokracji (nieformalnie koalicji ekspertów i lobbystów forsuje tGMO bez liczenia się z opinią publiczną).

Było to ostatnie wystąpienie w I sesji konferencji. Po krótkiej przerwie rozpoczęła się II sesja prowadzona przez dra Edwarda Grotta i mgra Jacka Czartoszewskiego, a pierwszym prelegentem był dr Dariusz Sarzała i wygłosił referat pt.: *Zrównoważony rozwój a edukacja*. Omówił w nim aspekty i cele edukacji ekologicznej. Edukacja w dobie kryzysu ekologicznego powinna promować wartości etyczne ta-

kie jak sprawiedliwość, działanie na rzecz społeczeństwa. Promowanie ekologii poprzez edukację jest najlepszym sposobem rozwiązywania problemów i konfliktów. Współczesny człowiek jest często bierny i opiera się na opiniach ekspertów, którzy coraz częściej promują konsumpcjonizm. Człowiek traci poczucie podmiotowości i redukuje swoje środowisko życia. Edukacja ekologiczna oparta na aksjologii i antropologii daje możliwość ukształtowania wrażliwego i odpowiedzialnego człowieka, który jest zdolny do przywrócenia równowagi w środowisku. Edukacja powinna obejmować całe życie człowieka i zachować zmiany we współczesnym świecie.

Kolejnym prelegentem była dr Anna Kalinowska ze swoim wykładem pt.: *Od „książki kucharskiej” do wartości – czy edukacja dla zrównoważonego rozwoju może się obejść bez filozofii?* Ludzie przyzwyczaili się do edukacji prowadzonej bez głębszej podbudowy. Reklamy lansują płytki schemat rozwoju. Współczesny model edukacji jest krytykowany. Brakuje wiedzy opartej na myślicielach i filozofach takich jak św. Franciszek z Asyżu, Albert Schweitzer, Aldo Leopold czy Edward Orson Wells. Edukacja dla zrównoważonego rozwoju powinna zapewnić rozwój intelektualny, emocjonalny i społeczny, aby można było mówić, że jest to rozwój wszechstronny i pełny. W edukacji również potrzebna jest równowaga ale i „książka kucharska”, w której krok po kroku dostaniemy przepis na rozwiązanie problemu.

Wykład o problemach edukacji holistycznej w naukach o ziemi w świetle idei zrównoważonego rozwoju wygłosił dr Jan Sandner. Szukał on odpowiedzi na pytanie: jak zrównoważony rozwój przekształcić w praktykę? Doszedł do wniosku, iż nie było zachowanej równowagi w podejściu do czynników biotycznych i abiotycznych w tej kwestii. Ważne jest całościowe podejście do środowiska. Poziomy organizacji biologicznej stoją na drodze do poznania naukowego. Poziom poznania naukowego w naukach przyrodniczych jest malejącym poziomem poznania naukowego. Ekologia jest obecnie najbardziej holistyczną nauką. Jednak mimo tego holistycznego podejścia brak interdyscyplinarności w ochronie środowiska.

Mgr Dobrochna Szlesińska *Eko – obóz jako najlepsza forma edukacji dla zrównoważonego rozwoju*. Prelegentka od kilku lat organizuje i pro-

wadzi obozy harcerskie oparte na filozofii zrównoważonego rozwoju i podczas nich w praktyce stosuje i promuje proekologiczne zachowania wśród młodzieży. Wyjaśniała, że nie tylko wybór miejsca obozu ma znaczenie, ale także samo jego przygotowanie, zbudowanie tak by był on funkcjonalny i ekologiczny zarazem.

Mgr Paulina Dziołak opowiedziała o *Potencjale wytwarzania biogazu w Polsce*. W Polsce funkcjonują małe biogazownie, ale nie ma w tej chwili możliwości wykorzystania ich na skalę przemysłową. Brak jest odpowiednich ustaw (bariera prawna) oraz kryteriów (przeszkoda administracyjna), przeważa też mała wiedza społeczeństwa (przeszkoda socjalna). Do wytwarzania biogazu można wykorzystać różne typy materiału wsadowego zarówno odchody zwierzęce jak i rośliny: tłuszcz i kukurydzę. Duży potencjał stanowią wysypiska, wykorzystywane w małym procencie.

Ostatni wykład na konferencji wygłosił dr Adam Adamski pt.: *Pojęcia percepcji zmysłowej w świetle psychologii kwantowej*. Człowiek posługuje się zmysłami, a wśród nich najważniejszą rolę spełnia wzrok. Opisana została szczegółowo budowa narządu wzroku i sposób postrzegania. Bardzo ważne w dobrym funkcjonowaniu człowieka jest widzenie określonych długości fal. Inaczej może wystąpić niebezpieczeństwo chorób typu depresja, daltonizm czy dysleksja oraz nadpobudliwość czy schizofrenia. Po zakończeniu wykładów odbyła się dyskusja, po której prof. dr hab. Józef Dołęga pożegnał uczestników obrad.